

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennytte forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Lillehammers Lærde og Realskole.

Jubilæussskrift

til

Uarsegamen i Juli 1856

af

Frederik Lange,

Skolens Rektor.

Lillehammer 1856.

Trykt af H. J. Selmer.

Hensigten med efterfølgende Bladet er deels at give en samlet Oversigt over Forhandlingerne i Undsætning af Skolens Oprettelse, deels at levere et Bidrag til Skolestatistikken, deels endelig at meddele nogle Oplysninger og Bink til Brug for dem, som ønske at benytte Skolen. For at fremme Øpnaaelsen af den sidstnævnte Hensigt tillader jeg mig at sende et Exemplar til enhver af Præsterne i Skolens Omkreds, med venlig Unmodning om at det maa blive opbevaret og ved Lejlighed benyttet i ansørte Sjæleb.

Lillehammer, den 20de Junii 1856.

Bang.

I. Skolens Oprettelse. Forhandlingerne derom.

Bed Adstilletten fra Danmark i 1814 fandtes her i Landet, Krigskolen frareget, kun 4 offentlige Skoler, der gik ud over Almuestolens og den lavere Borgerskoles Maal, nemlig de saakaldte Kathedralskoler (Latiniskoler) i de østre Stiftsstæder. Ængere tilbage i Tiden havde Landet foruden disse haft 6 andre Latiniskoler, hvorfra 5 i Christianias, 1 i Christiansands Stift; men disse vare i Tidens Lob og navnlig ved den Restuktion, som rammede Latiniskolerne henimod Midten af forrige Aarhundrede, nedlagte eller omdannede til "danske" — eller "almindelige Christendoms-skoler", d. v. s. til Almuestoler eller lavere Borgerskoler. Højt Antal maatte naturligvis være altfor lidet, hvad enten man seer hen til Landets Udstrekning og Folkeindgangen eller til det større Beshev for en højere Almeendannelse, som Rigets forandrede politiske Stilling og deraf betingede højere Opsving i social og materiel Udvikling medførte. Især var det maaesse Mangelen paa Kandidater til Kirkens og Statens Embeder, hvilken nu ikke mere, som før, kunde afhjælpes fra Danmark, som i den første Periode efter Adstilletten gjorde Trangen til flere Skoler føleslig. I at afhjælpe denne kom derfor Stats-

styrelsen Bykommunerne imøde, og saaledes blev i Tidssrummet fra 1816 til 1831 4 fuldstændige Latinssoler og 5 usfuldstændige (Middelskoler) oprettede, deraf hele 5 i Christiania Stift. Men endnu var der ingen i dette Stifts nordlige Deel, der optages af Christians og Hedemarkens Amter med en Udbørskning af over 400 □ Mile og henved 200,000 Mennesker og indbefatter nogle af Landets bedst befolkede, rigeste og mest oplyste Bygder. For denne Mangel maatte deg alene Forholdene bære den umiddelbare Skylt. Der fattedes een væsentlig Betingelse for en høiere Skoles Oprettelse i de vidstrakte Oplande, — naar en saadan ikke som Pensionsanstalt skulde overtage Disciplenes Forpleisning og hele Opdragelse —, der fandtes ingen By til Sæde for Skolen. Det var først i 1827 at Oplandene fik en Kjøbstad i sit Sjød ved Anlæggelsen af Lillehammer ved Mjøsens nordlige Ende, entrent 16 norske Mil fra Christiania og 32 fra Throndhjem. Ikke saa snart var denne By gaaet saavitt frem, at den antoges at kunne afgive Sæde for en høiere Skole, forend Savnet af en saadan ogsaa her kom til Udtale. Offentligt skede deite, saavitt vides, forstegang under Christians Amtsformandskabs Mode i 1840, da to af deitess Medlemmer, Kjøbmand i Lillehammer C. Wiese og Pastor Hegth fremkom med Forslag om Nedsettelse af en Kommitte, der til næste Aars Amtsformandskab harde at afgive motiveret Forslag om Oprettelse af en Middelskole i Lillehammer. Forslaget blev eenstemmig bifalst, og til Medlemmer af Kommitteen valgtes Sognepræst Niessen tilligemed begge Forslagsstillerne. (Christians Amtsformandskabs Forhandlinger for 1840 Side 28 og 100).

Under 5te Juli 1841 afgav denne Kommitte sin Ind-

tiling, hvori den klart og indtrængende godtgjør Hornoden-heden af en høiere Dannelsesanstalt i Oplandene og paavisser Sandsynligheden af antagelig Sognings for en saadan. Indstillingen gif iovrigt ud paa Beslutninger af følgende Indhold:

1. Amtskommunen overtager Forpligtelsen til at vedligeholde en (ifølge Præmisserne af 1 Fælles- og 1 forenet Latin- og Realklassé bestaaende og med 3 Lærere forsyuet) Middel- og Realskole i Lillehammer, under Betingelser, hvorfaf de væsentligste at Lokale til Skolen og dens Bestyrer tilveiebringes uden Udgift for Amtskommunen, og at Staten yder et aarligt Bidrag til Skolen af 350 Spd., — hvilket Belob antoges at ville tiltrænges til i Forening med Skolepenge af de paaregnede 40 Disciple at dække Skolens samlede Udgifter *).
2. En Kommitte vælges, der har at indbyde til at tegne Bidrag til Anskaffelsen af Lokale til Skolen **) og at indgaa til Negjeringen med Andragende om det paaregnede Bidrag af Statskassen.

Den første af disse Indstillingsposter blev udsat til næste Amtsforsamling, for at Præstegjeldsforsamlingernes

*) Ved de i den senere Tid efter 1814 anlagte Skoler af denne Art var et saadant Forhold oprettet mellem vedkommende Bykommune og Staten, at hün sikrede Skolens Vedligeholdelse mod et bestemt Tilskud af Staten, der ikke de mindre forbeholdt sig Enghedighed ned Hensyn til Skolernes Bestyrelse, Lærernes Ansættelse o. s. v. Et saadant Forhold var altsaa her tilsligtet.

**) Tidligere varer Lokaler til Skolerne i Drammen, Skien, Molde og Tromsø for den største Deel tilveiebragte paa denne Bei.

Formening imidlertid funde blive indhentet, den anden blev eenstemmig bifaldt. Til Medlemmer af Kommitteen valgtes Amtmand Weidemann, Sognepræst Niessen og Pastor Fegth, den sidste, efterat L. Wiese havde frabedet sig det paa ham fastne Valg. (Christ. Amtsformandskabs Forh. for 1811 Side 73 og flg.)

Af Amtsformandskabet i 1842 blev Indstillingens 1ste Punkt (om Garantien) etter eenstemmig udsat, og Kommitteen, som imidlertid under 12te Oktober 1841 havde ladet udgaar til Medborgere, navnlig i de to Oplandsamter, en Opsordring til at tegne Bidrag, bemyndigedes — denne gang mod 4 Stemmer — til fremdeles at virke for Indsamlingen af Bidrag. (Amtsformandskbs. Forh. for 1812 S. 49).

Amtsformandskabets Interesse for Sagen synes saaledes nu at være noget fjernet. Dette gjælder i end højere Grad om næste Aars Amtsformandskab. Thi uagtet Storthinget i 1812 i Overensstemmelse med Regjeringens Forslag havde bevilget det forlangte Tilskud, og Subskriptionen til Anstaf-felse af Lokale efter Sigende ikke skal have manglet Fremgang — hvorom jeg dog ved Henvendelse til Kommitteens Formand og Andre ikke har funnet erholsde nærmere Oplysning --, forkastede Formandskabet i 1813 med 12 mod 7 Stemmer den udsatte Post i Indstillingen af 6te Juli 1811 og ligesaa et af Niessen fremsat Forslag om, at Amtskommunen skulde overtake den halve Garanti med Forbehold af 1 Aars Opsigelse. (Forhandl. f. 1813 S. 43).

Herved maatte Sagen ansees for at være aldeles op-given af Amtsformandskabet, og Tanken om en højere offentlig Skoles Oprettelse i Oplandene betragtes som død i Fodselen. Den havde dog for kraftigt liv i sig selv og for

stærk Støtte i en virkelig forhaandenværende Trang til at den ikke snart skulle være fremstaaet igjen. Ullerede i 1846 blev Sagen gjenoptagen af Lillehammers Kommune, som her vel ogsaa var retteste Bedkommende. Denne lille og ubes midlede Kommune, der led under Trykket af de Byrder, den havde at bære for at ordne sine Anliggender blymesigt og som selvstændig Kommune, besluttede under 17de November 1846 med en i Sandhed præcieværdig Hvisindethed at overs tage Garantien for Bedlige holdelsen af en Skole af Dm- sang og Beskaffenhed som den, hvorom der tidligere havde været forhandlet, samt Forpligtelse til at forsørge det fors nodne Lokale til Skolen og dens Bestyrer imod et erholtet et Bidrag, stort 350 Spd., af offentlige Midler. Om et saadant Bidrag indgik derefter i Begyndelsen af 1847 Kommunen med underdanigst Ansøgning.

Sagen blev af Kirkedepartementet overgiveti til Behånd ling af Rektor Vibe, Professor Aubert og Skolebestyrer H. Nissen, hvilke Mænd tidligere ester Departementets Opsor dring var traadt sammen for at afgive Betænkning og For slag med Hensyn til en hensigtsmessig Indretning af de lærde og Middelskolerne i Ullmindelighed. Disse Mænd til raadede i deres over Ansøgningen fra Lillehammers Kommune afgivne Betænkning (gjengiven i Departements-Tiden den for 1849 S. 19 fig.) Oprættelsen af en forenet Mid dels og Realskole i Lillehammer, men med adskillige Forandringer i de Forudsætninger og Betingelser, hvortil Ansøgningen var støttet. Blgdt saadanne Forandringer, der ansaaes nødvendige eller hensigtsmessige, var de væsentlige en Udvidelse af Skolens Dmfang, en deraf følgende Forøgelse af Lærerpersonalet og en Forhøjelse af Skolepenge fra

resp. 15, 20, 25 Spd. til 18, 24, 30 Spd. i Fælles-, Nebras- og Latinklasserne. Allerede tidligere havde de nævnte Mænd afgivet til Kirkedepartementet en Forestilling om det Urigtige i det ovenfor berorte for nogle lærde og Middelskolers Bedkommende bestaaende Forhold mellem Kommunen og Staten, hvilket ogsaa tænkes anvendt paa den vordende Skole i Lillehammer. De havde med klare og overtydende Grunde paavist det Mislige heri og tilraadet at Forholdet vendtes aldeles om. I Overeensstemmelse med denne Anstuelse henvillede de nævnte Mænd endvidere at bevirke en saadan Forandring i den af Lillehammers Kommunalbestyrelse tidligere fattede Beslutning, hvorefter denne Kommune kom til at yde et aarligt Bidrag af 150 Spd. til Skolens Vedligeholdelse, medens Staten overtog det Tilskud, som forøvrigt maatte fornødiges. For den nærmeste Fremtid var dette Tilskud beregnet til 700 Spd. aarlig, og Kirkedepartementet, som bifaldt den af de nævnte Mænd tilraadede Ordning af Forholdet, bevirkede dette Belob forslagsovis opført paa det Overslag over Oplysningsvæsenets Fonds Indtægter og Udgifter i Terminen 18 $\frac{1}{2}$, som blev forelagt Storthinget i 1848. Dette fattede den 21de Juli s. A. følgende eenstemmige Beslutning:

“Til Oprettelse og Vedligeholdelse af en Skole i Lillehammer eller et andet passende Sted i Øylandene opføres 700 Spd. under saadanne Betingelser, som af Lillehammers Kommune allerede ere vedtagne.”

Beslutningen var indstillet i deune Form af vedkommende Storthingskommitte, der havde fundet sig foranlediget til at indtage de udhævede Ord ved en Bemærkning af hine tre Mænd om Storhammers formeentlig heldigere Beliggen-

hed som Sæde for Skolen, midt i Centrum af Øplandeues bedst besolkede og rigeste Bygder. Med Hensyn til dette Punkt blev Sagen forelagt Amtmændene i Christians og Hedemarkens Amtter. Den førstes Erklæring gif ud paa, at han ikke i Districtet hændte noget besejligere Sted end Lillehammer, den sidste formicente derimod, at den endelige Af- gjørelse burde ubsættes, indtil man saa hvad Fremgang den nye Kjøbstad Hamar maatte saa. Kirkedepartementet funde ikke være enigt heri, men antog, at under enhver Forudsætning et stort Savn vilde blive afhjulpet for de vedkommende Landdistrikter ved Skolens Oprettelse i Lillehammer, hvis Borgeres vedholdende Bestræbelser og Berettvillighed til Op- opførelser ogsaa billigen burde komme i Betragtning. Departementet, der folgelig ikke fandt tilstrækkelig Grund til at ubsætte længere med Skolens Oprettelse, medens det dog til- lige antydede Muligheden af Skolens Flytning, saafremt forandrede Forhold i Tiden maatte gjøre denne i og for sig tilradelig, indstillede dersor, esterat Lillehammers Formand og Repræsentanter under 24de Oktober 1818 havde vedta- get de forlangte Forandringer i de tidligere fattere Beslut- ninger,

"1. At der fra Begyndelsen af Skoleaaret 18^½ oprettes en Middel- og Realsskole i Lillehammer, der bliver at indrette efter den for Skolen forfattede specielle Plan, og forørigt overeenstemmende med Forordningen om de lærde Skoler af 7de November 1809*);

*.) I henhold til § 113 og § 7 i denne Forordning er saaledes det specielle Tilsyn og den specielle Forvaltning af Skolens Pengevæs- sen lagt under et Forstanderskab, bestaaende af Magistraten i Lille-

2. at de af Lillehammer Byes Formand og Nepræsentanter i Møder den 17de November 1846, 26de Oktober 1847 og 24de Oktober 1848 fattede Beslutninger naadigst approberes, forsaavidt Kommunen derved paasores Udgifter for et længere Tidsrum end 5 Aar."

Denne Indstilling blev ved Kongelig Resolution af 18de December 1848 bisaldt, og Skolens Drettelse derved endeligen sikret.

Under 26de Mai 1849 blev Overlærer og Bestyrer af Tremss Middele- og Realskole, Frederik Lange, naadigst udnævnt til Bestyrer og Kand. filos. Nikolai Knuzon til Adsjunkt ved Skolen. Da den sidstnævnte, endnu inden Skolen kom i Virksomhed, havde faaet anden Ansættelse, blev Kand. filos. Karl Nilsen under 15de August s. A. udnævnt til Adsjunkt i Knuzens Sted. De øvrige i Skolens Plan bestemte Lærerposter vilde man naturligvis først besætte, efterhaanden som Behovet fordrade det.

Saaasnart det til Skolen leiede midlertidige Lokale og det nødvendigste Inventarium var saavidt færdigt, at Undervisningen funde begynde, foretoges den 28de og 29de September Optagelsesprøve med 25 Anmeldte, hvilke samtlige opteges og fordeltes i 2 Klasser, hvorefter Skolens heitidelige Indvielse og de udnævnte Læreres Indsættelse foregik den 1ste Oktober. Til at overvære denne Fest havde Sko-

hammer, Sognepresten i Haaberg og Skolens Bestyrer, det lokale Overstiftsbyn saavel med Skolens Pengevæsen som med Undervisning og Disciplin (Haandhævelsen af god Orden og Skoletugt) under et "Ephorat", bestaaende af Amtmanden i Christians Amt og Stiftets Bisop.

Iens Bestyrer ladei udgaa almindelig Opsordring gjennem Stedets Avis, ligesom Byens Magistrat, Formænd og Nepræsentanter, Skolens Forstanderskab og Preysten i Preystiet vare særligt int bidue. At Skolen emfattedes med Deelsgelse, havde man her Beviis paa i den talrige Hørsamling, som trods det slette Veir ved denne Anledning havde indfundet sig fra Byen og dens Omegn, — flere end den store Sal, hvori Handlingen foregik, vel funde rumme. Festen indlededes med Ufsyngelsen af en af Rand. theolog. Elstrand forfattet Sang, hvorpaa H. H. Bisshop Arup i en begejstret og gribende Tale indviede den nye Skole og dens Gjerning i den Herres Navn, hvis Gere egaa den skalde virke til at utbrede. Nu blev en Psalm af den almindelige Psalmebog fungen, hvorefter Skolens Bestyrer talte nogle Tilstredelsesord, hvori han i Korthed sogte at vise, hvad der forstodes af Lærere, Disciple og disses Føræltre eller Horesatte, for at Skolen ret skal kunne virke til Gavn og Besignelse for de Unge. Den hele Afti sluttedes derpaa med et Psalmevers. Byens Formandskab havde bidraget Sit til Dagens Forskommelse ved at foranstalte en festlig Middag.

Dagen efter begyndte Underviisningen med de allerede optegnede 25 Disciple, hvortil et Par Dage senere kom 5, i alt 30, saaledes fordeelte: i 2den Latinklasse 3, i en med den deelviis forenet (2den) Realklasse 6, i Hælleslaøsen 21. Af de i 2den Realklasse Optagne havde de 4 ifølge deres Modenhedsgrad eg Kunckaber vistnef passet bedre for en 1ste Realklasse, men der var ingen 1ste Latinklasse at forse ne den med, og Oprættelsen af en fuldstændig assondret Realklasse for disse vilde have paasort Skolekassen usforholdsmessig Udgift.

Dg saaledes stod da efter lange Forhandlinger et Tem-
pel for høiere Oplysning reist i Øplandenes Skjod fornem-
melig ved Lillehammers Borgeres ivrige Bestræbelser og lis-
berale Øposrelser.

Efterat Lillehammers Skole i henved 5 Åar havde væ-
ret i Virksomhed som Middel- og Realskole foregik dens Ud-
videlse til fuldstændig lær'd Skole. Allerede i den af Pro-
fessorerne Vibe og Aubert samt Skolebestyrer Nissen afgivne
Betænkning om Oprættelsen af en Middel- og Realskole i
Lillehammer, var Sandhynligheden af en saadan Udvidelse
udtalt, skjont de rimeligvis ligesom Nedstriveren heraf have
tænkt sig Tiden deraf nogot sjærnere. Men efterhaanden
som begge Latinklasserne kom i Gang og hver af dem fik
 sine paaregnede 2 Årshold, tiltog Antallet af studerende
Disciple saaledes, at det med mere end det Dobbelte over-
steg de øvrige Middelskokers og naaede ellers endog overgik
adskillige af de fuldstændige Latinklassers. Jeg indgav deraf
i April 1853 til vedkommende Departement en Forestilling
om Skolens Udvidelse til fuldstændig lær'd Skole, ved Til-
føielsen af en 3die toaarig Latinklasse. Forstanderstabet og
Ephoratet anbefalede Sagen, hvorefter Hs. M. Kongen i
Overensstemmelse med Departementets og Regjeringens
Indstilling under 18de November 1853 resolverede:

1. at Skolen, under Forudsætning af det fornødne for-
gæde Tilskud bevisges, omdannes til fuldstændig lær'd og
Realskole fra Begyndelse af Skoleaaret 18 $\frac{3}{4}$ at reg-
ne;
2. at Kirkedepartementet bemyndiges til at foretage de i

denne Anledning fornødne Forandringer i Skolens Plan.

Overeensstemmende med vedkommende Komitees Indstilling bevilgede Storthinget den 9de Juli 1854 eenstemmig det til Udvidelsen fornødne større Tilskud, hvorefter denne værkstætes i August næstefter, idet en 3de Latinklassे trædte i Virksomhed med 10 Disciple, hvorfra de 9 opflyttedes fra 2den Latinklassे.

---

2. Skolens Bestemmelse og Indretning.

Skolen er indrettet i Overeensstemmelse med en for den som Middel- og Realskole affattet, senere i Anledning af dens Omdannelse til fuldstændig Lærde Skole udvidet, speciel Plan. Denne falder i alt Væsentligt sammen med det almindelige Schema, hvorefter alle Landets offentlige Lærde Skoler, Christiania, Bergens og Throndhjems undtagne, efterhaanden siden 1848 ere blevne omdannede til saakalde Lærde (Middel-) og Realskoler.

Den har, som allerede Dobbeltsheden i Navnet antyder, en dobbelt Bestemmelse, der dog mere medfører en ydre, kvantitativ, end en væsentlig, kvalitativ, Forskel. Som Lærde Skole (Latinsskole) er dens Op gave at meddele en fuldstændig Forberedelse for Universitetet og gennem dets Fagstudier for Indtrædelse i Kirkens eller Statens Tjeneste eller for en fortsat fri Sydlen med Videnskaberne. Som Realskole (Høiere Borgersskole vilde jeg heller benævne den) er dens Formaal at bibringe den paa videnskabelig Grund hvi-

lende almindelige Dannelses, som her findes hos Enhver, inden han i Fagstoler eller umiddelbart i Livets Skole søger den for en højere borgerlig Stilling nødvendige Fagdannelse. Som den lærde Skole ikke befatter sig med den for Præsten, Juristen, Lægen o. s. v. nødvendige særlige Fagdannelse, ligesaaledt kan Realssolen, uden at misfjende sin Opgave, give sig af med en paa enkelt, bestemt Livsstilling (som Handlende, Fabrikant, Civilingenior, Apotheker, Besidder af større Landeierdom, Veterinær, Forstmand o. s. v.) beregnet Fagdannelse. Denne maa i begge Retninger soges antensteds, i Fagstolerne eller i det praktiske Liv.

Den almindelige Dannelsse, som det er den højere Borgerstoles ei mindre end Latinsskolens Opgave at meddele, er herved gennem en grundig Bearbejdelse og en klar, sikkert Tilsgivelse af dertil passende Kundskabsstofte. Da der af saadanne gives et langt større Antal, end Skolen kan optage, maa der gjores et Valg, hvorved da naturligvis Livets mere almindelige Krav kan og skal komme i Betragtning. Dette i Forening med den Omstændighed, at det praktiske Liv i Almindelighed tidligere gjør Fordring paa Borgerstolens Discipel, og terved medfører Nødvendigheden af en Afskaffning i den Tid, han i Skolen kan anvende paa at tildegne sig Almeendannelsen, har til Folge, at Borgerstolen maa give Slip paa enkelte Dannelsesmidler, som Latinsskolen har Tid til at anvende (de gamle Sprog), og tage andre meget tidligere (Naturvidenskaberne). Denne Uoverensstemmelse fraregnet falde i begge Skoler de anvendte Dannelsesmidler og Maaden, hvorpaa de anvendes, sammen. Heraf betinges da Muligheden af begges Forening med et temmelig vidstrakt Fællesskab i Undervisningen, især naar,

som hos os, ogsaa ydre Grunde (Samsundsforsoldene, økonomske Hensyn) gjøre Foreningen onskelig og hensigtsmæssig.

I Lillehammers Skole er Foreningen af begge Dannelseslinier iværksat paa følgende Maade:

To etaarige — tildeels kombinerede — "Fællesklasser", beregnede paa 10 til 12 Aars Alderen, danne Skolens nedste Trin, hvor den fælles Grundvold legges. Her ere Værefagene — Norsk, Tydsk, Graaft (kun i 2den Fællesklasse) Religion, Historie, Geografi, Naturhistorie, Regning, Skrivning, Tegning — uden Undtagelse fælles for begge Dannelseslinier. Heraf folger da, at Valget imellem den studerende Bane og en borgerlig Stilling (eller Krigsskolen) kan utsættes til Overgangen i næste Klasse, Skolens 3die fra neden af. Denne er en toaarig forenet (1ste) "Latin- og Realklasse". Værefagene er her deels fremdeles fælles deels særlige for hver af klassens Afdelinger. Fællesfag ere de 6 forstørnte af de ovenanførte tilligemed Mathematik, som her kommer til; de særlige Fag ere for Latinafdelingen Latin, for Realafdelingen Engelsk. I denne Afdeling fortsættes desuden Undervisningen i Naturhistorie, Regning, Skrivning, Tegning, medens disse Fag falde bort for Latinafdelingen. Paa 1ste Latin- og Realklasse følger en ligesledes toaarig (2den) Latin- og Realklasse. Her kommer for Latinafdelingen Græst, for Realafdelingen Naturlære (Kysik) til; iorrigt er Forholdet mellem begge Afdelinger som for 1ste Latin- og Realkl. er anført. Med 2den Realklasse er Realstolens Kursus sluttet, Latinstolens derimod fortsættes endnu gennem en toaarig (3die) Latinklasse, hvor den for Overgangen til Universitetet fornede Modenhed skal opnåaes.

Varigheden af et fuldstændigt Kursus i Realstolen er følgerlig 6 Aar, i Latinstolen 8 Aar, saa at den, der i 10 Aars Alderen sættes ind i Skolens nederste Klasse, vil have gjennemgaaet hin i en Alder af 16, eller denne i en Alder af 18 Aar.

Lærestoffets Fordeling i det Enkelte paa de forskellige Klasser og Undervisningens Fremstriden gennem disse vil sees af den i et følgende (5te) Afsnit meddelte Oversigt over hvad der er gjennemgaaet i de to sidste Skoleaar.

---

3. Skolens Lærere med Angivelse af de Lærefag, enhver af dem for Tiden besørger.

Rektor Frederik Lange, Skolens Bestyrer siden dens Oprettelse, tidligere 1 Aar Timelærer ved Christiania Kathedalskole, derefter i 16 Aar Overlærer og Bestyrer af Tromsø Middel- og Realskole. Underviser i Latin og Tydsk i de 2 øverste Klasser, har desuden 1 Time ugentlig med Hæslesklasserne og med 1ste Latin- og Realklasse.

Overlærer Karl Nissen, Adjunkt siden Skolens Oprættelse, Overlærer siden 1855. Underviser de to øverste Klasser i Norsk, Græst og Historie, de tre øverst i Frans. Adjunkt Søren B. Hals, Timelærer siden Skolens Oprættelse, Adjunkt siden Mai 1850. Underviser i 1ste Latinklasse i Latin og Norsk, i 2den Latinklasse i Græst og Latin.

Adjunkt Carl Ronneberg, Timelærer siden Marts 1850, Adjunkt siden i 1855. Underviser i Religion og Naturhistorie, Geografi i de to øverste Klasser, i Fransk i 2den Fælleskl., Engelsk i 1ste Real b og 2den Real.

Adjunkt Jakob Løkke, midlertidig Lærer ved Skolen i Maanederne Januar og Februar 1850, senere fra Januar 1854 til Marts 1855, Adjunkt fra sidstnævnte Tid. Underviser Fællesklasserne i Norsk og Tydsk, 1ste Latin- og Realkl. i Tydsk, 1ste Realkl. a i Engelsk, 1ste Latinkl. b i Latin.

Kapitain Conrad Thrane, Timelærer siden August 1850, underviser i Mathematik, Regning og Naturlære.

Kand. theol. Herman Meinich, i November 1854 ansat som Timelærer, hvilken Post han tiltraadte i Marts 1855, senere tillige ansat som Sanglærer. Underviser Fællesklasserne og 1ste Lat. og Realkl. i Geografi og Historie, er derhos Skrivelærer.

Kapitain Beichmann, Lærer i Gymnastik siden Oktober 1855.

Malermester Duren, Tegnelærer siden Skolens Oprettelse.

I Læreres Fraværelse have Kapt. Rosenvinge og Student Albert Lange til forskellige Tider undervist i Skolen, førstnævnte i Mai Maaned 1855, sidstnævnte i August og September 1854 og i Juni til September 1855. Kapitain Rosenvinge besorgede tillige midlertidig Gymnastikundervisningen fra September 1854 til Mai 1855.

4. Disciplene. Deres Optageelse.

Det samlede Antal siden Skolens Oprettelse er 120. Af disse vare hjemmehørende i Lillehammer 33, i Christians

Amts Landdistrikt 47, i Hedemarkens Amt 25, i andre Distrikter 15. Efter Faderens (eller Pleiefaderens) Stilling funne de inddeltes saaledes:

Hjemmehørende i:

Sønner af:	Lilleham- mer.	Christians Amt.	Hedemarkens Amt.	Andre Steder.	Amt.
Embedsmænd	15	20	13	9	57.
Handlende	15	2	-	3	21.
Gaardbrugere	-	25	12	2	39.
Haandværkere	2	-	-	-	2.
Herbergerer	1	-	-	-	1.
Sofarende	-	-	-	1	1.

Af de i Christians Amts Landdistrikt hjemmehørende vare 39 fra Gudbrandsdalen, 8 fra Thoten, Vardal og Land, ingen fra Hadeland og Valders*). Af de 25 fra Hedemarkens Amt vare 3 fra Østerdalens, 2 fra Solør og Odalens, de øvrige 20 fra Hedemarkens Fogderi. Man seer heraf, hvad iovrigt vistnok er en gammel Erfaring, i hvor hoi Grad en Skoles Søgning fra Landdistrikterne afhænger af Skolestedets befremme Beliggenhed for og Forretnings-Forbindelser med disse.

At Antallet af Embedsmænds Sønner fra Lillehammer By er usorholdsvisstigt stort, hidrører tildeels fra at Enfer efter Embedsmænd have taget Belig i Lillehammer for Skolens Skyld.

Disciplenes Antal i de forskellige Klasser var til efternevnte Tider følgende:

*) For Dieblifikket er vistnok 2 Disciple hjemmehørende i Valders, men disse vare indsatte i Skolen længe før end Faderen, en Embedemand, forflyttedes derhen.

	3 Q.	2 Q.	2 M.	1 Q.	1 M.	2 Jl.	1 Jl.	3 Alt.
1850 Juni	=	3	6	=	=	17	11	37.
1850 Decbr.	=	4	6	6	6	18	8	48.
1851 —	=	4	1	10	11	22	8	56.
1852 —	=	9	2	8	10	12	11	53.
1853 —	=	10	=	12	9	11	8	50.
1854 —	11	6	4	11	10	7	5	54.
1855 —	11	10	8	9	4	7	4	53.
1856 Juni	11	10	6	9	4	6	6	52.

Immellem 1851 og 1852 viser sig her en tilbagegang i det samlede Discipeltal. Denne er dog kun tilsyneladende. Ved den tidlige omtalte extraordinære Optagelse, som med Departementets Samtykke foregik i Januar 1850, og hvor ved man paa Grund af Omstændighederne ikke lidet nedstejnte Fordringerne paa Forkundskaber og Modenhed, kom de to Hælleklasser til at bestaa af 3 forskellige Hold, hvoraf det nederste, 1ste Hælleklasse, maatte betragtes som en Forberedelseskasse. Dette Hold vedblev til Sommerexam men 1852, da denne Klasse gik ind, og den plannemæssige Deling i 2 Hælleklasser, hver med kun et Aarshold, indtraadte. Sammenholder man nu Frekvensen i de 3 første og i de følgende Aar, maa man sætte den inddragne Klasse, hvortil i disse intet tilsvarende fandtes, ud af Betragtning. Derved reduceres de tre første Angivelser i ovenstaende Tabels sidste Rubrik (Totalsummerne) fra 37, 48, 56 til respektive 26, 40, 48. Korrigt bør det bemærkes, at de ansante Totalsummer ikke angive det høieste Antal Disciple, Skolen i Aarets Løb har haft, men omrent et Middeltal. Hinct falder i Almindelighed i Aarets 1ste og 3de Kvartal, og overgaar de her ansante Totalsummer med indtil 5.

Af de 120 Disciple, som i det Hele ere optagne i Skolen, ere 3 afgaaede ved Døden under deres Skolegang, og 63 ere udmeldte. Af disse have 5, medens Skolen endnu var Middelskole, efter Privatdimission bestaaet Examen Artium, de 4 med Laud, 1 med Haub; 4 ere optagne paa Krigsskolen; 2 gif til den polytekniske Skole i Hannover; 5 til Landbrugsskoler, deraf 1 til Landbrugsakademiet Hohenheim i Würtemberg; 3 til det mekaniske Værksted paa Horsten; 2 til andre mekaniske Værksteder; 2 ere ansatte ved Telegrafafndretningen; 11 gif umiddelbart over til Landbruget, 10 til Handelen, 5 tilhøes; 11 gif over til andre Skoler, de fleste paa Grund af Forældrenes Flytning; 2 udvandrede til Amerika i Selstab med deres Fædre; em 1 avnes Oplysning.

Varigheden af de udmeldtes Skolegang har været forskellig, fra $5\frac{1}{2}$ lige ned til $\frac{1}{2}$ Aar. Saa fort Tid have dog kun ganske saa benyttet Skolen, og næsten uden Undtagelse blot i det første Aar efter dens Oprettelse. Det synes som om den Erfjendelse efterhaanden vinder Indgang, at idemindste et fuldstændigt Kursus i 2den Fællesklasse maa gjenemgaaes, for at Udbryttet i Kundskaber og Landsudvikling skal være de Offre af Tid og Penge nogenlunde værd, som Skolegangen medfører.

Den lovsomme og tillige bekvemmeste Tid til Optagelse i Skolen er Skoleaarets Begyndelse, der falder i den første Halvdeel af August. Herfra tilsteder Skoleloven fun meget betingede Undtagelser. Skjont nu dette hvert Aar bestimelig fundgsjores gjennem de offentlige Tidender, er dog neppe noget Aar gaaet hen, uden at En eller Flere, især Bondesonuer, have i Januar Maaned anholdt om at opta-

ges i Skolen. Man har oftere maattet lempe sig efter des lige Forlangender, skjont tildeels ikke uden Uleilighed for dældre Disciple i den Klasse, hvori de indtages, og Tab so den Optagelse selv. Enhver Klasse har nemlig for det hele Skoleaar, der, som anført, begynder i August, et forefa Maal i de forskjellige Lærefag; med nogle af disse gjøres den første Begyndelse i vedkommende Klasse. Det er da klart at den, der kommer til i Midten af Skoleaarets, uden at medbringe Kundskaber, som svare til dem, Klæssens ældre Disciple allerede have tildegnet sig i Skoleaarets første Halvdeel, ei vil kunne følges med disse, men i enkelte Lærefag maa blive ganske udenfor, i andre gjøre langt mindre og mindre sikker Fremgang, end han vilde have gjort, om han var indkommen i rette Tid. Øste vil han derfor ved Skoleaarets Ende ikke kunne opflyttes i den næste Klasse.— Er en Dreng bestemt til at gjennemgaa Mellemklasserne og de øverste Klasser, gør man bedst i at sætte ham i Skolen ved 10 Aars Alderen, for at der i Fællesklasserne kan blive lagt et sikkert Grundlag for Undervisningen i hinc. Hypsige Erfaringer have vist, at den Undervisning, hvortil der er Adgang i Hjemmet oftest er utilstrækkelig dertil. Drenge, som efter sin Alder og efter den Tid, hvori de have havt privat Undervisning, burde kunne aspirere til 1ste Latin- og Realklasse, have ofte ved Optagelsesproven vist en saadan U klarhed og Usikkerhed, at de ikke med Nytte have kunnet sættes højere end i 2den Fællesklasse. Øste er derhos ved den private Forberedelse for Mellemklasserne aldeles intet Hensyn taget til Skolens Undervisningsplan, navnlig til den Orden, hvori de forskjellige Lærefag indtræde. Saaledes anmeldes ikke sjeldent Drenge, der have læst Latin i 1

eller 2 Aar, men ingen Undervisning havt i Franſk og li-
den eller ingen i Tydſſ, uagtet hūnt Sprog i denne Skole
ſom i alle de øvrige kombinerede Latin- og Realſkoler først
begyndes paa 1 Aar efter det Franſke og 2 Aar efter det
Tydſke, hvoraſ følger at en ſaadan Discipel hverken passer
til de laveste eller til Mellemklæſſerne. For at undgaa dette
Misgreb, ſom i Almindelighed ſætter Drengen mindſt 1 Aar
tilbage i Skolen, udfordres blot, at Læreren har en Smule
Opmærksomhed paa Sagen og i Tide, om behoves, hen-
vender en Forespørgſel til den Skole, hvori Drengen ag-
tes indsat.

Er det derimod Bestemmelſen, at en Dreng fun ſkal
gjennemgaa Hælleſklaſſerne — og dette er oftere Tilſælde
med Bondesonner, ſom ikke have Anledning til anden For-
beredelſe end den Almueskolen giver —, fan det være hen-
ſigtsmæſſigt at lade det bero med hans Indſættelſe i Sko-
len til det 13de eller 14de Aar. Paa Grund af den ſtørre
Alandsmodenhed vil han nemlig i den Alder have ſtørre Udb-
bytte af 2 Aars Skolegang end i Alderen fra 10 til 12 Aar.

Betingelſerne for at funne optages i Skolen ere de ſom
Forordningen af 7de November 1809 opſtiller, nemlig en
Alder af 10 Aar eller fun nogle Maaneder derunder, Færdig-
hed i at læſe i Bog, en nogenscdes ordentlig Sammen-
ſtrift, de 4 Regnemaader i hele Tal. Færdighed i Læſning for-
udsætter naturligiis en nogenscdes udviklet Evne til at op-
fatte det Læſte, naar det er fremsat i ſimpel Sprogform og
Indholdet ikke ligger udenfor eller over Drengens aandelige
Synsfredſ. Døbe- og Vaccinationsattester ſkulle ledſage An-
meldelsen.

---

5. Undervisningen.

Mod Slutningen af hvert Skoleaar træffes i samlet Lærermøde Aftale for det næste Skoleaar om Fordelingen og Anordningen i det Enkelte af det ved Skoleus Plan givne Undervisningsstof og om Undervisningens Gang i hver enkelt Klasse. Ogsaa i Skoleaarets Løb er denne Materie naturligvis østere Gjenstand for Overveiesser mellem Skolens Bestyrer og vedkommende Lærer. Herved er vi esterhaanden i de fleste Lærefag komne til temmelig bestemte Årspensa og Maal for hver Klasse. Hvor Kursuset i Klassen eller Afdelingen er eetaarigt, ere disse selvfølgelig aarlige; for de toaarige Klasser derimod, hvor 2 Årshold undervises sammen, har vi lagt an paa at indrette et toaarigt Pensum med tilsvarende Maal, for, saavidt muligt, at undgaa Læretimens Deling mellem 2 Partier. Til den Ende har vi søgt at dele det samlede toaarige Pensum for disse Klasser i to saavidt muligt ligekorte og ligeartede Dele, hvilke da skiftevis danne Årspensum for Klassen. Forsaavidt der kan og bor stilles større Fordringer til det ældste Årshold, tages Hensyn dertil deels ved et Tillæg af skriftlige Arbeider og ved at fordre noget større Detaille, hvor Emnet tillader det, deels ogsaa ved kontrolleret Læsning paa egen Haand. Med Hensyn til 3die Latinklasse, der først indrettedes i 1854, og hvor vi følgelig kun have Erfaring fra et tilbageligt Kursus at bygge paa, er dog endnu ikke Alt fuldkommen fast ordnet med Hensyn til Årspensa. Efter disse almindelige Bemærkninger følger her først under en tabellarisk Angivelse af det Timeantal, som for Tiden er tildeelt hvert Lærefag i de forskellige Klasser, dernæst un-

der h en Oversigt over hvad der i hver Klaæsse er gjennemgaaet i de to sidste eller — hvor Kursusset er etaarigt — i det sidste Skoleaar. Denne Oversigt vil da ogsaa give en omtrentlig Forestilling om hver Klaæssets Standpunkt ved Kursussets Ende, naar man til det i samme Gennemgaaede foier hvad der er gjennemgaact i den eller de foregaende Klaæsser. Paa samme Maade vil man af Oversigten kunne finde, hvad som maa være lært for at blive optagen i enhver af Klaæsserne udenfor den første. Herved er dog at mærke, at da antagelig Undervisning i Naturhistorie paa privat Bei i Regelen ikke endnu er at erhølde, maa Skolen bøie sig for Omstændighedernes Magt og eftergive Fordringen om Kundskab i dette Fag, naar den Anmeldte efter sine Kundskaber i de øvrige egner sig til at optages i en højere Klaæsse. Oversigten over det næste indeholder tillige Oplysning om hvilke Lære- og Læsbøger for Tiden benyttes. Følgende have tidligere været benyttede, men ere efterhaanden afløste af de i Oversigten anførte: Smith-Hjorts tydste Læsebog, sammes norske, 1ste Deel, Alsholms franske samt Berg og Möllers latinske; Giælvens Katechismus; Langes Norges, Sveriges og Danmarks Historie, Lassens mærkeligste Personer o. s. v. af Verdenshistorien; Platous Geografi for Begyndere og sammes Lærebog i Geografi.

a. Oversigt over Timefordelingen.

(Fl. betegner Fællesklasse, L Latinklassé, R Realklasse. Når et Tal er anført ligeunder det "og", som forbinder 2 i Overstriften nærværende Klasser, betyder det at disse Klasser have fælles Undervisning i disse Timer. Tegnet () betegner Kombination med en anden Klasse).

	Exrefagene.	1 Fl. og 2 Fl.	1 L og 1 R.	2 L og 2 R.	3 L.	Σ Alt Timer.
Norsk . . .	4.	3.	2.	2.	2.	11.
Tydkf . . .	6 + 4.	3.	2. 1.	1.	1.	17.
Frankf. . .	4.	3.	2.	1.	1.	10.
Engelsk . .		3.		3.		6.
Latin . . .		a 7, b 7 ab 1	a 1, b 1 ab 8		9.	34.
Græsk . . .			a 5 b 5		4.	14.
Religion . .	2.	2.	2.	2.	2.	8.
Historie . .	3.	3.	3.	3.	3.	15.
Geografi . .	3.	2.	1.	1.	1.	7.
Naturhistorie	2.	2.	2.	2.	2.	6.
Mathematik		6.	4.	3.	3.	13.
Fysik				4.		4.
Regning . .	1. 3.	2.	2.	2.	2.	8.
Skrivning . .	1. 3.		(1)	(1)		4.
Tegning . .	2.	(2)		2.		4.

Timer i Alt 11+19+11 8+22+10 14+16+15 26. 161.
1 Fl. 30. 2 Fl. 30. 1 L 30. 1 R 32. 2 L 30. 2 R 31.

Om Sang- og Gymnastiktimernes Fordeling se under b. Læsetiden er hver Dag fra Kl. 8 til 11 og fra 12 til 2. Timen fra 11 til 12 anvendes til Sang- og Gymnastikøvelserne. Imellem hver Undervisningstime gjøres et Øphold af henved 10 Minutter, hvori Disciplene bevæge sig i

det Frie. Kun naar Beiret er slæt, tillades det dem i denne Tid at opholde sig i Læseværrelserne og i Gangen.

b. Oversigt over Skolens Virksomhed i de to sidste Skoleaar.

(Hvor intet Skoleaar er anfert, gisler det anførte Pensum (men ikke altid den anførte Værer) for hvert især af de to sidste Skoleaar).

1ste Fællesklasse.

Normal Alder 10 Aar eller nogle Maaneder derunder.
 Forkunskaber: Læsesfærdighed, nogenledes ordentlig Sammenskrift, Regning af de 4 Regnemaader med hele Tal. Undervisningsgjenstandene ere: Norsk, Tydsk, Religion, Historie, Geografi, Naturhistorie Regning, Tegning, Skrivning. I Tegning og Skrivning har denne Klasse altid haft Undervisning sammen en af de andre Klasser, i Religion og Naturhistorie med 2 Fællesklasse, i de sidste to Skoleaar ligeledes i Geografi samt tildels i Norsk og Regning. Klassen er eetaarig.

Norsk (18 $\frac{2}{3}$ Adjunkt Løkke 3 Timer) Øvelse i Oplæsning (Jensens Lærebog) og i at opfatte det Væste. Analyse af Sætninger til Indøvelse af Sætnings- og Taledelelne. Afskrivning efter Bog, Nedskrivning af Udenadlært, Diktat.

(Rester 1 Time), Oplæsning og mundtlig Gjengivelse af det Væste. Dertil har været benyttet Lærebog for Skoler af Bondesen, Dorph og Wistrup, saaledes at en af Disciplene (eller Væreren) har forelæst, de øvrige hørt til og derefter forsøgt sig i Gjenfortælling. Af Digte ere gjennemgaaede, læste og fremsagte følgende i Jensens Lærebog: Hærfuglen, Draaben Fyrretræet og Bjuuranken, Barnets første Sorg, Søsfuglen, Kirsten Piils Kilde, Et

Sagn fra Rivledalen, Visse om Hellig Olaf, Sinclair's-Vise, Jissarten.

Tydsf (1855 Vølle 6 Timer) Alsholms Lærebog omtr. 40 Sider, af Grammatikken Substantivernes, Adjektivernes, Pronominernes, Verkernes regelmæssige Boining (paradigmatisk) de uregelmæssige Verker efter den svage konjugation, Præpositionerne og Talordene. Til Indøvelse af Formerne er anvendt mundtlige og skriftlige Øvasser, bestaaende dels i Omsætning af Lærebogens Ordfoininger, dels i opgivne Exempler med bekjendte Glosor.

Religion (Adjunkt Ronneberg 2 Timer). I begge Skolesaar udvalgte Fortællinger af det gamle Testamente og af Jesu Liv efter Værerens mundtlige Fremstilling; lettere (historiske) Afsnit af Evangelierne gjennemlæste; de første 3 Parter af Katechismen lærte udenad og belyste ved Henvisninger dels til den bibelske Historie, dels til Disciplenes egen Erfaring og det daglige Liv; nogle Kjernesprogr af den hellige Skrift inddrægtede; hvert Aar 5 Sange af Andreesens "bibelske Kroniske-Rium". Til at anskueliggjøre de bibelske Fortællinger har Schnerrs "Biblische Bilder" gjort udmærket Tjeneste.

Historie (Kand. Meinich 3 Timer) 1855 den ældre Historie, i Begyndelsen mest efter Værerens mundtlige Fremstilling, hvorved denne fornemmelig har fulgt A. W. Grubbes "Charakterbilder", senere efter Niessens Udtog.

Geografi (Meinich 3 Timer, sammen med 2den Fælleskl.) 1855 Geelmeydens Udtog for Begyndere indtil Spanien.

Naturhistorie (Ronneberg 2 Timer, sammen med 2den Fælleskl.) i 1854 omtrent 50 udvalgte Dyr af Pattedyrernes og fuglenes Klasse med stedigt Hensyn til Fædre-

landets Fauna, mundtlig gjennemgaaede og anstueliggjorte ved Afbildninger (Økens, Nilsons, Schows og Eschrichts). 18⁵⁵ omrent 40 Arter af Krybdyrenes, Fiskenes og Insekternes Klasse paa samme Maade. Læreren har her beskrevet de behandlede Dyr i større Udforslighed end paa de følgende Trin, og ved stadig Brug af Billederne samt ved idelig Sammenlignen segt at bringe Disciplene til en bestemt og klar Erfjendelse af Naturtingene og at skærpe deres Jagtagelsesevne.

R e g n i n g (Kapt. Thrane 4 Timer, hvoraf 3 sammen med 2den Fælleskl.). De 4 Regnemaater i ubencvnte og nævnte Tal, afværende Hoved- og Tavleregning. Regnec bog af Rand. Hals benyttes her og i de følgende Klasser.
T e g n i n g (Malermester Duren 2 Timer). Rette og frumme Linier, og Figurer fremkomne ved Forbindelser af disse, efter Fortegninger.

* 2den Fællesklasse.

Normalalder 11 Aar. Ettaarigt Kursus. Til de før 1ste Fællesklasse anførte Værfag kommer Transf.

N o r s k. I 18⁵⁵ har Undervisningen været fælles for denne og 1ste Fælleskl., dog saaledes at Disciplene af 2den Fælleskl. har benyttet Boyesens Grammatik, hvoraf det Væsentligste er lært og i Exempler indevet, samt at de kristelige Øvelser ere udvidede til Gjenfortælling af læste Historier, fornemmelig efter den tydke Væsebog, og til Omfætning af dette poetiske Stykker i Prosaform.

T y d s k (Væsse 4 Timer). 18⁵⁵ Alholms Væsebog fra Side 53 og ud, med Forbigaaelse af de fleste poetiske og enkelte prosaiske Stykker. Alle de læste Stykker ere tilbage-

oversatte ester streven Oversættelse. Af Grammatik Formlæren i det Dømme, hvori den er fremstillet i Læffes Grammatik, dog med Forbigaaelse af noget om de uægte sammensatte Verber. Til Indøvelse mundlig og skriftlig Oversættelse fra Norsk til Tysk af Exempler, opgivne af Lærenen tildeels med Benyttelse af Jürs og Rungs Materialier.

Fra nk (Nonneberg 4 Timer). Formlæren indtil de uregelmæssige Verber, indovet ester Ahns Ledetraad, bearbejdet af Hovland. 4 Bladé sammenhængende Læsestykker efter samme Lærebog. De under Læsningen heraf forekommende uregelmæssige Verber lærte og indprægede. En til to Gange ugentlig Stiil.

Religion, som i 1ste Fællesklassé.

Historie (Meinich 3 Timer). Middelalderens og den nyere indtil den franske Revolution, efter Niessens Udtog. (Pag. 105 til 318).

Geografi (Meinich 3 Timer). Geelmeydens Geografi for Begyndere heft ud.

Naturhistorie, som i 1ste Fællesklassé.

Rechning (Thrane 3 Timer, sammen med 1ste Fælleskl.). Bemærkte Tal, Brok, enkelt Reguladetri.

Tegning (Duren 2 Timer, fælles med en af de øvrige Tegneklasser). Som i 1ste Fælleskl., dertil lettere Kontrurer med Skygning.

1ste Latin- og Realklasse.

Norsk (Adjunkt Hals 2 Timer). Øvelse i forrest eg ndstryksfuld Oplæsning (Thues Lærebog). Af Grammatik (Boyesens) Læren om Sætningerne, Stiltegnenes Brug

og om Ordstillingen; det før Lærtre repeteret. Den ene Time om Ugen er benyttet til skriftlige Øvelser, bestaaende i Gjenfortælling, Omskrivning fra Poesi til Prosa, i sidste Halvaar ogsaa Beskrivelse af bekjendte Gjenstande og Steder.

En tredie Time om Ugen, som i 1855 Neftor har besørgt, er anvendt til Fremsigelse af udenadlærte Digte, som forud ere forelæst og omhyggeligt gjennemgaaede med Hensyn til Indhold og Sprogsform. Herved ere Disciplene gjorte bekjendte med det vigtigste af Læren om Betoning, Verscinaal og Ruum. I de sidste 3 Maaneder af Skoleaaret er hver Time nogen Tid, undertiden, især i Førstningen, den hele Time anvendt til Øvelse i at læse Svensk, hvorved ogsaa de meest fremtrædende grammatiske Eigendommeligheder og Lydsforhold ligeover vort Skriftsprog og Folkesprog lejlighedsvis ere bemærkede. Af Digte ere lærte udenad Krigssång af Lidner, den gamle Karolinen og Karl d. 12te af Tegnér (Thues Lærebog).

T y d s k (Læsse 3 Timer). Af Autenrieths større Lærebog er 1ste Afdeling (omtr. 200 Sider) i begge Skoleaarene gjennemgaaet, saaledes at i hvert År er læst afværlende hvert andet Stykke. Det vigtigste af Syntaxen efter Autenrieths Grammatik, inddovet ved mundtlige og skriftlige Stiløvelser efter Alsholm. Formlæren repeteret.

F r a n s k (Overlærer Nilsen 3 Timer). 1856 begge Afdelinger Magers Lærebog 1ste Kursus 15 Blade, hvoraf 2 restrovererede, af Autenrieths Parleur 6 Blade. Hertil kommer for overste Afdeling et Tillæg af 9 Blade af Lærebogen og 15 Blade af Parleuren. Formlæren efter Abras-

hans Grammatik, indøvet efter Gibberns Stiiløvelser.
1ste Kursus.

Engelsk. Undervisningen i dette Sprog paabegyndes i 1ste Realklasse med dens første Årshold (nederste Afdeling). Da andet Årshold allerede har haft et Års Undervisning, kan det ikke med Nutte holdes sammen med første, men maa enten have fuldkommen førstførte Timer eller forenes med 2den Realklasse. Det sidste lader sig uden væsentlig Ulempe gjøre, naar sidstnevnte Klasse intet 2det Årshold har, hvilket hidtil har været det Sædvanligste. I de to sidste Skoleaar har saaledes 1ste Realklasses overste Afdeling (b) og 2den Realklasse været forenede i de engelske Timer. Disse ere iovrigt forlagte saaledes udensor Latinklassernes Undervisningstid, at de Disciple af 1ste Latf. b og af 2den Latf., som enste det, kunne deltage i dem, forsaavidt ingen Betænkelighed fremstiller sig derimod med Hensyn til det forsøgede Arbeide for Disciplene. I Skoleaaret 1857 er af 1ste Realkl. a (og 1ste Latf. b) læst under Adj. Løkke Wittrups Lærebog helt ud, det meste deraf ogsaa tilbageoversat. Grammatik, Formlæren (efter Wittrup). I sidste Halvaar har den ene af de 3 ugentlige Timer været benyttet alene af 1ste Realkl. a og da til Stiil (efter Mariboes Stiiløvelser) og Syntax.

1ste Realkl. b (Adj. Nonneberg 3 Timer) Henved 70 Blade af Autenrieths engl. Reader, deraf omtr. 16 Blade uden Forberedelse. 4 Blade ere mundligt tilbageoversatte efter skreven Oversættelse. I Grammatik Formlæren og Syntaxen, (efter Autenrieths Grammatik) den sidste mest efter den Anledning, som Læsningen og Stiil-

øvelserne have givet. Til disse sidste er anvendt Mari-boes Stiilovelser, hvorf 30 Blade ere oversatte paa Engelsk, noget over Halvparten deraf mundtligt.

Latin. Hermed begyndes i denne Klasses nederste Afsætning (a) og fortsætte i øverste (b). Tidligere sogte man at holde begge Afsætninger sammen i en Deel af Timerne; men da Erfaringen viste at dette ikke kunde ske uden Skade for begge Afsætninger, blev de i sidstforløbne Skoleaar afsondrede i alle Timer paa een nær, der anvendes til følgles — for b udvidende — Repetition af Formlæren, eftersom a strider frem i denne.

I 18⁵⁵ er af Latinfl. a (Adj. Hals 7 Timer særskilt, med b) det Væsentligste af Formlæren (Madvig) lært og indøvet ved Behandlingen af de fleste Erempler og Sætninger i Borgens Værebog (de 4 første Afsnit), saavel de norske som de Latiniske; 5te Afsnit (fabulæ), og det alstermestre af 6te (snarratiunculæ) ere læste, hele 5te Afsnit og det meste af 6te tillige tilbageoversat. De nødvendigste syntaktiske Regler under Læsningen paaviste og indøvede.

1ste Latinfl. b (Vedde 7 Timer, 1 Time sammen med a) Cæs. d. b. g. 1—3 Bog, Phædri Fable, med Forbigaaelse af Prologer og Epiloger og et Par andre Stykker, som ei gaa ind under Fablens Begreb. Af Madvigs Grammatik repeteret (med a) Formlæren og gjennemgaaet i Sammenhæng Syntaren fra § 205 til § 300 (Kasuslæren) med Forbigaaelse af de fleste Anmerkninger. Det Gjennemgaaede indøvet ved Stile efter Trojels Erempler, 2 om Ugen.

Religion (Ronneberg, 2 Timer, Zaarigt Kursus). 18⁵⁵

Pontoppidans Forklaring 2den, 4de, 5te Part, Hervislebs større Bibelhistorie: det gamle Test. Enkelte Partier af Apostlenes Gjerninger gjennemgaaede. 18³³. Forklaringen 1ste og 3die Part, Bibelhistorien: det nye Testamente. Valgte Stykker af de tre første Evangelier og af Apostlenes Gjerninger gjennemgaaede. — Under Gjennemgangelsen af Forklaringen har man overalt gaaet ud fra Skrifstederne og af dem uddraget Lærdommene. Døgsaa her er Schnorrs Bilder med megen Nutte anvendte til at anskueliggøre de bibelske Fortællinger og til at forstærke og befæste i Sjælen Indtrykket af dem.

Historie (3 Timer, toaarigt og fælles Kursus). 18³⁴ (Nilsen). Vassens Lærebog fra Begyndelsen til Rom's Historie. 18³⁵ (Meinich). Samme Lærebog fra Side 669 til Side 761 samt Nissens Verdenshistoriens vigtigste Besvinden heder fra Side 318 (Den franske Revolution) til Enden.

Geografi (2 Timer; toaarigt og fælles Kursus). 18³⁵ (Monneberg) Geelmuydens Lærebog fra Europa til England (inkl.). 18³⁶ (Meinich) Platous Udgang for Mellemflammer (3die Udgave, der har afløst Geelmuydens Lærebog) fra Schweiz (S. 163) til Enden.

Naturhistorie (Renneberg; 2 Timer, toaarigt Kursus, alene for Realklassen) 18³⁵. I dette Skoleaar havde 1ste og 2den Realklasse fælles Undervisning. Efter Siebkes Lærebog blev gjennemgaaet fra Krybdyrerne indtil de aarevingede Insekter. 18³⁶. Med Anvendelse af Billeder, friske og torrede Planter ere de vigtigste af de stilkblomstrede, bægerblomstrede og heelfronede Planter gjennemgaaede. Ved en sammenlignende Betragtning af de enkelte Arter

og Slægter søger man at vinde Forestillingen om Familiens og ved Sammenligning af Familierne Klasser. Den sorte Sommer, usfuldstændigt Herbarium og mangelagtige Billeder har dog lagt Hindringer i Veien for en fuldstændig Gjennemførelse af denne Fremgangsmaade.

M a t h e m a t i k (Thrane 6 Timer; toaarigt Kursus). 18 $\frac{2}{3}$. $\frac{1}{3}$.

Holmboes Arithmetik til Potenter og Rødder. Øverste Afdeling desuden i 1 Time repeteret hvad der af Geometrien var læst i det foregaaende Skoleaar (Holmboes til "Nette Liniers Forhold"). 18 $\frac{2}{3}$. Geometri til Nette Liniers Forhold og h. desuden Repetition af det i foregaaende Aar af Arithmetikken Læste.

R e g n i n g (Thrane 2 Timer, alene for Realklassen). Sammensat Reguladetri, Kjedereglen, Delings- og Selskabsregning. Det Foregaaende repeteret efter Hornodenhed.

T e g n i n g (Duren, 2 Timer, alene for Realafdelingen). Frihaandstegning efter Fortegninger (Ornamente, Landskabsstykker, forskjellige Gjenstande) og efter Klodse.

Den Latin- og Realklasse.

N o r s k (Nilssen 2 Timer; toaarigt Kursus). 18 $\frac{2}{3}$. En Deel Digte lærtes udenad, hvorved det Væsentligste af Metrisken blev gjennemgaaet. 18 $\frac{2}{3}$. Ohlenschlägers Nordens Guder, hvortil gjennem mundlig Fremstilling knyttedes en Oversigt over Nordens Mythologi. Efter Borgens Beleitung til Udarbeidelser i Modersmaalet er gjennemgaaet 23de og 24de Lektion om Troper og Figurer. I begge Aar skriftlige Udarbeidelser af fortællende og beskrivende, for øverste Afdeling tildeels ogsaa af ræsonnerende Indhold.

Tydk (Lange. Hele Klassen samlet 2 Timer, Realafdelingen 1 Time særstilt). 18 $\frac{2}{3}$. Autentrihs Lærebog, 2den Afdeling omrent hvert andet Stykke; Schillers Wilhelm Tell. 18 $\frac{2}{3}$. Udvigte Partier af Schillers Trediveaarskrig, 1ste Deel, til sammen 168 Sider (Gottas Udg. af 1838) og Göthes Hermann u. Dorothea.

I begge Aar er $\frac{1}{2}$ Time ugentlig anvendt til mundtlig Oversættelse fra Norsk paa Tydsk efter Thues Lærebog. Realafdelingen en hjemmeskrevne Stiil om Ugen, mundtlig Exttemporalstiil (Aalholm's) og Repetition af Grammatikken.

Fransk (Nilsen; 2 Timer). Af Borring's Etudes littéraires hvert Aar 34 Blad. Formlæren fuldstændig repeteret og under Læsningen henvist til Syntaren (Abrahams Grammatik).

Enghelsk (Ronneberg, 3 Timer; for Realafdelingen alene). Det samme som for 1ste Realkl. b ansørt, med hvilken denne Klasse har haft Undervisning i det Væsentlige fælles.

Latin (Hals 7 Timer, Lange 2 Timer; toaarigt Kursus, begge Afdelinger med fælles Undervisning i alle Timer paa een nær). I det toaarige Kursus er læst af begge Afdelinger: Ciceros Taler med Catilina og for Milo, Gallusts Catilina, Ovids Forvandlinger et Udvælg (900 Vers), Terentii Andria, og af øverste Afdeling alene Cic. Cato major og Lælius. Hele Klassen læste ex tempore (Lange 1 Time) Cæs. d. b. g. 6te og 7de B. og Gall. Jug. c. 57—97. Af Madvig's Grammatik er Formlæren og Kasuslæren (udvidende) repeteret, de følgende Afsnit læste i Sammenhæng til § 431. Til Ind-

øvelse er anvendt Trojels Erempler og Ingerslevs Materialier, 2den Udgavr, deels mundtligt deels skriftligt. Foruden disse Øvelser leverer den hele Klasse hver Uge een og øverste Afdeling hver anden Uge 2 hjemmefrevne Stile med sammenhængende Text, hver indeholdende 15 til 20 trykte Linier efter Ingerslevs Materialier. I Forbindelse med Ovid læstes Tregders Mythologi § 10—100. Af Boyesens romerske Antikviteter er læst i Sammenhæng Afsnittene om Romerrigets Beboere §§ 7—19, om Statsmagten § 1—24, om Krigsvæsenet § 4—8, 22—29, om Krigsvæsenet, og forøvrigt under Forfatterlæsningen medtaget mange til Forstaaelsen af det næste fornødne Enhæder.

Græsk indtræder i 2den Latinklassé med særligt Undervisning (5 Timer) for hver af Klassens Afdelinger. I 18^½ er læst Følgende: 2den Latinfl. (Hals) det væsentligste af Tregders Formlære. Til Indovelse oversat og tilbageoversat de fleste tilsvarende Erempler i Lunds Læsebog. Af sammenhængende Stykker læst og tilbageoversat omtrent 5 Blad i samme Læsebog.

2den Latinfl. b (Nilsen) Xenophons Anabasis 1ste Bog, Plutarchs Aristides. Formlæren læst fuldstændig, jævnlig henvist til Syntaxen (Tregder og Madvig).

Religion (Nonneberg, 2 Timer; toaarigt Kursus). 18^½ Kortfattet Fremstilling af Kirkens Historie indtil Reformationen efter Petri Lærebog ved Jensen. De første Kapitler af Johannes Evangelium og udvalgte Stykker af Brevene gjennemgaaede, enkelte af de sidste ogsaa læste uden ad. 18^½ Herlebs Bibelhistorie, det nye Testamente; Johannes Evangelium fra 9de Kapitel til Enden samt

Pauli Brev til Rømerne gjennemgaaede og udvalgte Styler af begge Lærete udenad. Enkelte af Davids Psalmer. **H**istorie (Nilsen, 3 Timer; toaarigt Kursus). 18 $\frac{2}{3}$ Lassens Lærebog fra Side 269 til 423. 18 $\frac{2}{3}$ Samme Lærebog S. 442—480 og 501—706; øverste Afdeling desuden fra S. 424—442 og fra 481—500.

Geografi (Ronneberg, 1 Time; toaarigt Kursus). 18 $\frac{2}{3}$ De 4 udeneuropæiske Verdensdele, det Topiske efter Geelmuydens mindre, det Øvrige efter Sammes større Lærebog. 18 $\frac{2}{3}$ Storbritanien til Spanien, efter den sidste nævnte Lærebog.

Mathematik (Thrane, 4 Timer; toaarigt Kursus). 18 $\frac{2}{3}$ Holmboes Arithmetik til Potentser og Rødder. 18 $\frac{2}{3}$ Holmboes Geometri indtil § 114. Sammes Arithmetik til § 52; megen Tid anvendt paa Behandling af praktiske Opgaver, deriblandt Ligninger af 1ste Grad.

Physik (Thrane, 4 Timer; Kun for Realafdelingen). Arndtsens Lærebog for Borger- og Realskoler heelt ud. Phænomenerne oplyste ved Forsøg, saavidt det anskaffede Apparat har gjort det muligt.

Regning (Thrane, 2 Timer, tildeels fælles med 1ste Realklasse). Fortsat Øvelse i alt det for Lærete, dertil Renstregning.

Tegning (Duren, 2 Timer) som for 1ste Realklasse anført.

3die Latinklasse.

Norsk (Nilsen, 2 Timer). 18 $\frac{2}{3}$ 1 a 2 Stile om Maaneden, hvorved Borgens Veiledning benyttedes. Til Øvelse i at læse Svensk anvendtes Thues og Venstrøms Læsebo-

ger samt Hærifik Ståls sagnere. 18 $\frac{2}{3}$. En Deel af Flors danske Læsebog blev gjennemlæst paa Skolen, dertil knytteses Bink om de vigtigste Sprogovergange og literaturhistoriske Oversigter. 12 Stile ere skrevne og gjennemgaaede, deraf ere 3 skrevne paa Skolen *).

Tydk (Lange, 1 Time). 18 $\frac{1}{3}$. Schillers Wallenstein, Autenrieths Læsebog de prosaiske Stykker af 3de Afdeling. 18 $\frac{5}{6}$ Gøthes Iphigenie og de poetiske Stykker i Læsebogens 3de Afdeling, paa et Par nær. Hjemmelektüre efter eget Valg, fornemmelig af Schiller. I det først anførte Skoleaar anvendtes i Negelen $\frac{1}{2}$ Time hveranden Uge til mundtlig Oversættelse paa Tydk efter Thues Læsebog.

- *) De behandlede Opgaver ere følgende: 1) At udvikle Betydningen af den Gætning: "Livet er en Skolegang". 2) Hvilken Nutte har man af de klassiske Sprogs Studium? 3) Hvorvidt bør man rette sig efter Uktoritet? 4) Er Kortspil en passende og uskyldig selfstabelig Fornøjelse, og i bekræftende Fald hvilke Farer og Misbrug har man derved at vogte sig for? 5) Hvilke Hensyn bør man tage i at give Trængende Gaver? 6) Er Krig gavnlig? 7) Hvem er mest at beklage, den Blinde eller den Døve? 8) Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi. 9) Hvilke Begivenheder, Foranstaltninger og Opsindelser have i Middelalderen og den nyere Tid virket for de europæiske Nationers Forbindelse til et Hele? 10) Hvilke ere de fornemste Karsager til det latinske Sprogs Forfald efter Augustus? 11) Hvorvidt er den Gentents sand: medinen tenuere beati? 12) Forskjellen paa Krigsførelsens Maade og Midler nu og i gamle Dage. 13) Tale og Skrift ere de vigtigste Meddelesesmidler; der forlanges en Udvikling af deres inddbyrdes Fortrin og Mangler. Deraf ere Nr. 5, 9 og 12 skrevne paa Skolen.

F r a n s k (Nissen, 1 Time). 18 $\frac{1}{2}$ Vorring's Etudes littéraires 64 Blade statarisk, omtrent en Trediedeel af Lassens "Samling til Extemporallæsning" læst extempore. Det franske Sprogs vigtigste syntaktiske Eigendommeligheder gjennemgaaede efter Abrahams Grammatik. 18 $\frac{5}{6}$ Omtrent Halvparten af Lassens Samling og omtrent en Trediepart af Guizot, *L'histoire de la civilisation européenne*.

L a t i n (Lange, 9 Timer). I det toaarige Kursus er som Nyt læst og repeteret Ovid Met. 400 B. af 2den Bog, Livius 2den og 3die Bog, Virgils Aeneide 2den og 3die Bog, Horatii Oder 3die og 4de Bog, Taciti Germania og Agricola. I sidste Skoleaar har overste Afdeling (Dismissenderne) tillige repeteret det tidligere Læste, som opgives til Examen Artium, og nederste Afdeling samtidig dermed læst **Cic. Cato major** og **pro Milone**. Til Extemporallæsning er i Regelen anvendt en Time om Ugen, og paa denne Maade læst noget af Livius og omtrent de to Trediedele af Henrichsens Opgaver, især Styfferne af Livius, Tacitus, Curtius, Plinius den yngre og Seneca. Enkelte Disciple have paa egen Haand læst fra 1 til 3 Bøger af Livius, en Discipel Sall. Catilina, en anden nogle af Ciceros Breve.

Hver Uge er leveret en hjemmeskreven Stiil (omtrent en trykt Side efter Henrichsens Materialier) eller Version desuden en Gang ugentlig skriftlig Extemporalstiil. De latinske Timer ere ogsaa anvendte til at gjennemgaa Trediders Mythologi og de vigtigere Afsnit af Bojesens romerske Antikviteter i Sammenhæng.

G r æ s k (Nissen; i 18 $\frac{1}{2}$ 5 Timer, i 18 $\frac{5}{6}$ 4 Timer). I

det først anførte Skoleaar Herodot 6te Bog, Platnos Kriston, Homers Iliade 3die, 4de, 6te Bog. I 18 $\frac{5}{6}$ Søpholles' Philoktet. Øverste Afdeling repeteret alt det forhen Væste. Extrempore er læst noget af Herodot 2den Bog. Det vigtigste af Moduslæren i Sammenhæng efter Madvigs Syntart.

R e l i g i o n (Ronneberg, 2 Timer). 18 $\frac{5}{6}$ Kortfattet Fremstilling af Kirkens Historie efter Petri Lærebog. Udvælgte Steder af det gamle Testamente fornemmelig af Hjobs Bog. 18 $\frac{5}{6}$ Mathæi Evangelium i Grundsproget. Repeteret Herslebs Bibelhistorie og Stenersens Lærebog.

H i s t o r i e. 18 $\frac{5}{6}$. (Eofse, 3 Timer) Lassens Lærebog S. 761—922. Samme Lærebog repeteret fra S. 1—269. 18 $\frac{5}{6}$ (Nilsen, 3 Timer). Samme Lærebog S. 269—922 repeteret.

G e o g r a f i (Ronneberg, 1 Time). 18 $\frac{5}{6}$ Spanien, Portugal, Italien, Schweiz samt den physiske Geografi efter Geelmuydens større Lærebog. 18 $\frac{5}{6}$ Repeteret den hele Geografi, den physiske, den almindelige Indledning til Europa samt de 3 skandinaviske Nørre efter Geelmuydens større Lærebog, det øvrige efter Platous Udtog for Mellemklasser 3die Udgave. Den mathematiske Geografi er gjennemgaaet i de mathematiske Timer af vedkommende Lærer.

M a t h e m a t i k (Thrane 18 $\frac{5}{6}$ 4 Timer, 18 $\frac{5}{6}$ 3 Timer). 18 $\frac{5}{6}$ Plantrigonometrien efter Broch. Opgaver af Arithmetikken, Geometrien og Stereometrien løste. 18 $\frac{5}{6}$ Repeteret den hele Arithmetik og Geometrien. Opgaver som foregaaende Skoleaar.

Undervisning i Sang har været givet siden Juni f. A. Ved denne ere Disciplene uden Hensyn til Klasse delte i 2 Partier, hvorved hovedsagelig Stemmessiftningen afgiver Delingsgrunden. Med begge Partier har theoretisk og praktisk Undervisning været drevet ved Siden af hinanden, og som Lærebog været benyttet Chr. og Emil Erslevs "Haandbog ved Sangundervisningen i Skolerne." Med den yngre Afdeling er indovet flere eens- og tostemmige Sange, med den ældre to- og tresemmige Sange. I den sidste Tid af Skoleaaret ere enkelte firstemmige Psalmemelodier indovede med begge Afdeling er samlede. Hver Afdeling har Undervisning 3 Gange om Ugen, hver Gang omtrent 40 Minuter i Tiden fra 11 til 12.

Bed Gymnastikundervisningen (Veiledning i regelmæssige Legemsøvelser), der med et Par kortere Afbrydelses har været i Gang siden Oktober Maaned 1854, ere Disciplene ligeledes delte i 2 Partier uden Hensyn til Klasse. Delingen retter sig efter Sangpartierne, saaledes at det af disse, der den Dag ikke synger, har Gymnastik. Saaledes faar enhver Discipel Gymnastiks 3 Timer om Ugen; de som paa Grund af afgjort Mangel paa Stemme eller Dre eller fordi de skifte Stemme ei kunne være med i Syngeøvelserne, deltag ogsaa i disse Timer i Gymnastikundervisningen.

7. Disciplinen.

Skolen er ikke en blot Undervisningsanstalt, beregnet alene paa Tænkeevnen's Udvikling og Vibringelsen af et vist Forraad af Kundskaber. Den er ogsaa Opdragelsesanstalt

i Ordes mere indskrænkede Bemærkelse. Som saadan søger den hos Disciplene at vække og befæste Guds frygten, Kjærligheden til det Gode og Sande, og at styrke den sædelige Kraft, Billien, til at virkeligjøre disse Ideer hos dem selv og i Verden udenom. De Midler, den hertil har at byde over, ere ikke alene eller fornemmelig den umiddelbare Undervisning i Religion og Sædelære — skjønt denne, hvor Troelivet hos Læreren selv er vaft og kraftigt udviklet vistnok kan udrette store Ting, men ligesaa meget den Aand, som udgaaende fra Lærerne gjenemtrænger det hele Skolesamfund. Dertil kommer en skjønsom Brug af de mangehaande Anledninger til at indvirke paa Hjerte og Sindelag, hvilke det benyttede Undervisningsstof i ovrigt og det daglige Samliv tilbyder. Skjønt nu de virksomste Midler hermed ere nævnte, er ei heller de Bestemmelser, hvorefter Disciplenes sædelige Forhold i det ydre ligeoverfor Skolen og indbyrdes dem imellem ordnes, uden Betydning til at fremme Skolens sædelige, opdragende Formaal. Vi vide jo vel hvorledes det ydre virker indad, og gode Vaner er idetmindste en Støtte mod det Onde. Forordningen af 7de November 1809 paalægger dersor Skolernes Overbestyrelse i alle Skoler at indsøre passende Skolelove, som i trykte Exemplarer uddeles til Disciplene og ophænges i Klasserne. I Henhold hertil foranledigede Departementet for Kirke- og Undervisningsvæsenet denne Skoles Rektor til at indkomme med et Udkast til Skolelove, hvilket derefter under 12te December 1853 blev approberet *).

*) For ikke at vidtløftigjøre dette Indbydelsesskrift maa Meddelelsen af disse Skolelove bero til en senere Lejlighed.

Paa samme Tid, som disse Skolelove indførtes, vedtages i et Lærermøde i Januar 1854 en Foranstaltung, der allerede før havde været omhandlet mellem Lærerne, sigtende til at befordre et heldigt Resultat af Skolens Virksomhed saavel for Disciplenes sædelige Dannelsse som for deres intellektuelle Udvikling. Det bestemtes nemlig, at enhver af Skolens Klasser skulle stilles i et nærmere Forhold til en af Lærerne som Klæssens Forstander. Som Formaal for Klæsseforstanderens Virksomhed opstilleses, indtil mere speciel Erfaring funde vindes, i Allmindelighed at føre et mere særligt Tilsyn med Klæssens Flid, Orden og Sæder, at erhverve sig eg til enhver Tid have et samlet Overblik over Klæssens Standpunkt, at paase at der saavidt muligt hersker Enhed og Overensstemmelse i de Fordringer, Klæssens forskellige Lærere stille til Disciplenes Virksomhed samt i det Hele at sætte sig i et nærmere Forhold som Raadgiver og Veileder til vedkommende Klæsses Disciple. Klæsseforstander er derfor helst den af Lærerne, som har de fleste Tinier i Klæssen. Klæsseforstanderen udnævner blandt Disciplene en Klæseformand, der har at understøtte Lærerne i Overholdelsen af den daglige Orden i Klæssen, for hvilken de fornødne detaillerede Bestemmelser, under Navn af Dagsorden, for hver enkelt Klæsse ere vedtagne, meddelte Disciplene og opphængte i Klæsserne.

Tilsynet med Disciplene i Samlingstiderne og i Mellemtíden mellem Undervisningstimerne førtes tidligere af alle Lærere skifteviis. Da Nøiagtighed og Enhed i Tilsynet ikke i den ønskelige Grad lod sig opnaa under denne idelige Skiftens, gjordes heri den Forandring, at een og den samme Lærer bestandig fører Tilsynet. Denne Lærer — for Tiden

Kand. Meinich — har da i et mindre Antal Væstimer Godtgjørelse for den Tid, han anvender som Inspector.

Som et Middel til Flidens Besværing anvendes hos os som i en stor Deel andre Skoler daglig Karakteergivning. Den benyttes dog kun i Fællesklasserne, i 1ste Latin- og Realklasse og tildels i 2 Latin- og Realklasse, idet vi i Negeleben have forefundet hos Disciplene i de øverste Klasser den Grad af Aandsmodenhed, der er modtagelig for de Bevæggrunde til Flid, som man helst maa ønske virksomme hos dem. For den yngre Discipel er Karakteren maaske nødvendig som en haandgribelig Maaleskof for hans Pligtopfyldelse og for Lærerens deraf betingede Bisald eller Misnøje. Og naar Læreren — og Bedkommende i Hjemmet — sørger for, at Karakteren bliver af Disciplen opfattet paa denne Maade og ei som et Middel, hvorved han kan søge Næring og Tilsfredsstillelse for sin Forsængelighed, tor vel den daglige Karakteergivning, fra denne Side betragtet, være temmelig uskadelig. I en anden Henseende er derimod Skaden vis. Naar Læreren skal give en bestemt Karakter for hver Præstation, nodes han, hvis Karakteren ikke skal blive et Slumperi og saaledes betydningslos, til at give sig for længe af med den enkelte Discipel, hvorved det Liv og den frie Bevægelse, som bør herske ved Undervisningen og Examinationen, i hoi Grad lammes. Men dette Liv og denne frie Bevægelse er netop mest fornøden i de lavere Klasser, hvor det paa Grund af Disciplenes Alder er vanskeligt at fastholde isængere Tid deres Opmærksomhed og drage dem med. I Begyndelsen af Skoleaaret 1859 gjordes et forsøg med at indstrække den daglige Karakteergivning til Fællesklass-

ſerne; men efter et Aars Forløb maatte den igjen optages i 1ste Latin- og Realklasse, fordi Erfaringen syntes at vise, at Disciplene i denne Klasse endnu ikke kan undvære denne Spore til Flid. I den følgende Klasse har den været anvendt dels af enkelte Lærere stadig dels af alle Lærere med enkelt Discipel, som tilstrængte en ſkarpare Kontrol og Spore.

Paa den Karakteerliste, som meddeles hver Discipel ved Aars- og Halvaarsprøverne, anføres ogsaa Karakterer for Opførel og Flid. Disse Karakterer bygges paa hver enkelt Lærers Dom og paa de Ænnærkninger, som maatte forefindes i Klasseprotokollen. Karakteer for Orden gives paa Karakteerlisten fun da, naar der er Grund til Anfe. Paa samme Maade blev det egſaa forholdt med Hensyn til Opførel og Flid i de 2 første Aar efter Skolens Øgrettese. Ingen af disse Karakterer medregnes i den Hovedkarakteer, som udregnes af de Karakterer, der ere meddelte for Prøverne i de enkelte Lærefag.

S. Videnskabelige Samlinger. Under- visningsapparater.

Af videnskabelige Samlinger har Skolen et ubetydeligt Bibliothek og en Samling af physiske Apparater.

Bibliotheket grundlagdes i 1852 ved Indfjor af Bøger for 100 Spd. Paa Budgettet, der forelagdes Storthinget i 1851, var dertil af Regieringen, i Overensstemmelse med Rektors Andragende, opført 500 Spdlr.; men dette Beløb blev af Storthinget nedsat som anført. Til Bogsamlingens Forsøgelle er siden aarlig anvendt, indtil Skolens Udvidelse

omtrent 36 Spdler., senere omtrent 40 Spdler., i Lighed med hvad som tilstaaes de øvrige Middelskoler og fuldstændige Latinsskoler, der ikke bestaa ved egne Midler. Heraf vil det sjønnes at der kun kan være Tale om en ringe Besyndelse til et Beblothef, og at selv de væsentligste Samn af boglige Hjælpemidler endnu ikke paa langt nær ere afhjulpe. — Til Fremstillingen af de vigtigste Sætninger i Physikken, fornemmelig den mechaniske, har Skolen en lidet men velvagt Samling af Instrumenter og Apparater. Den er, ligesom lignende Samlinger til de øvrige kombinerede Skoler, anskaffet for Midler, som bevilgedes af Storthinget i 1851.

Samme Storthing bevilgede ogsaa et Belob til Anskaffelse af en naturhistorisk Samling for enhver af de kombinerede Skoler. Af denne er Villehammers Skole dog endnu ikke kommen i Besiddelse, tildels paa Grund af Mangel paa passende Lokale til dens Opstilling. Til Benyttelse ved Undervisningen i Plantelæren er af vedkommende Lærer anslagt en Samling af torrede Planter, hvilken nu bestaar af 250 Arter. En Samling af Egg af indenlandske Fugle, indeholdende omtrent 60 Arter, er tilveiebragt fornemmelig ved Disciplen Theodor Landmarks Bestræbesser.

Af andre Undervisningsapparater besidder Skolen en Deel Billedværker, saasom Økens, Nilsons, Thidenius's til Dyre- og Plantelæren, Schnorrs bibliotek Billeder, Müllers og Østerleys Billedværk til den græske — romerske Mythologie og Archæologie, samt adskillige gode Bæggeførter — af Sydov, Kiepert, Handtke o. fl. — til Geografiens, den bibelske og den verdslige Historie.

Siden 1852 bestaar et Discipelbibliothef, beregnet paa at afgive underholdende og helrende Læsning, passende for

Disciplene. Det indeholder nu 100 Bind, henhørende for- nemmelig til Skjønleteratur, Historie, Landes- og Folkebefri- velse, Eventyr og Sang. Det vedligeholdes og forøges ved Bidrag af Deeltagerne, 2 Ørt aarlig og 1 Ørt ved Ind- trædelsen. Deeltagernes Antal har i det Hele været 55, i sidste Skoleaar 33. En af Disciplene er Negusfabsfører, en anden bistaar Bibliothekaren, der siden Bibliotekets Op- rettelse har været Rektor. Udlaan, i Negelen en Bog ad Gangen, foregaar hver Løverdag.

9. **Uddrag af Skolens Negusfaber.**

Skolen besidder ingen egne Fonds eller Kapitaler. Op- lyśningssvæsenets Understøttelsessond tilskyder hvad som af Udgifterne ikke dækkes ved Villehammers Byes Tilskud (150 Spdlsr.) og ved Disciplenes Bidrag. Disse bestaa hovedsa- gelig i de aarlige Skolepenge — 18 Spdlsr. i Fællesklas- serne, 24 Spdlsr. i Realklasserne, 30 Spdlsr. i Latinklasserne, med Ned sættelse af $\frac{1}{4}$ for den 2den og $\frac{1}{2}$ for den 3die Bro- der. Naar flere Brødre end 3 paa samme Tid søger Sko- lens, betales for dem intet. Hertil kommer Indskrivnings- penge, 4 Spdlsr. en Gang for alle og 8 Spdlsr. for Afgangs- vidnesbyrd. Hidtil har imidlertid ingen af Fælles- eller Realklasserne udgaaet Discipel løst saadant Vidnesbyrd. For enkelte er det vel blevet forlangt; men Forlangendet er altid frafaldt paa Underretning om hvad der skal betales for samme.

Af Legater eller Stipendier til trængende og haabefulde Disciples Understøttelse besidder Skolen ingen, ligesaalidt som fri Undervisning hidtil har været tilstaet nogen saadan.

Esterstaende Oversigt viser under Rubrikk'en **A.** Udgifternes sandede Beløb (fraregnet det aarlige Bidrag til Bogsamlingen), under **B.** hvad deraf er medgaaet til Lærerlonninger, **C.** hvor stor Deel af Udgifterne er Dækket ved Bidrag af Disciplene.

	A.	B.	C.
1850	1989 Spd.	1860 Spd.	933 Spd.
1851	2093 —	2000 —	1220 —
1852	2204 —	2075 —	1183 —
1853	2304 —	2165 —	1188 —
1854	2456 —	2308 —	1267 —
1855	3051 —	2863 —	1304. —

Det er iaar første Gang Skolen affender Disciple umiddelbart til Universitetet. De Dimitteredes Navne tilligemed Resultatet af Gramen Artium for deres Vedkommende vil blive meddelt i Indbydelsesskriftet for næste Aar. Hvad deres Alder angaaer, da er en mellem 16 og 17 Aar, 3 mellem 17 og 18, en mellem 18 og 19, 2 mellem 19 og 20.

Paa Grund af vedkommende Lærers Bortreise i militære Tjenesteforretninger have Prøverne i Mathematik, Physik og Regning maattet foregaa før den offentlige Gramens Begyndelse. Som sædvanligt ville ogsaa nogle af de skriftlige Prøver blive foretagne forud. Prøverne, afholdes for øvrigt overensstemmende med hosfoede Tabel. Til at overvære disse indbydes herved paa Medlæreres og egne Begne Enhver, som interesserer sig for Skolen og dens Gjerning.
Længe.

Examenstabel.

(L. betegner Latin, R. Real, F. Fællesklasse. Hvor ingen Tid er anført, menes Kl. 9).

Onsdag	3 L.	Norst Stiil. Kl. 8.
2den Juli. 2 & 1 L. R.		

1 L. R.	Franſt.	= 11.
2 F.	Franſt.	
1 F.	Tydfſt.	

Torsdag	3 L.	Graeff. <i>Historie</i>
---------	------	-------------------------

3de.	2 L. R.	Geografi.
	1 L. R.	Historie.
	2 & 1 F.	Norſt. Kl. 11.

Fredag	3 L.	Franſt.
--------	------	---------

4de.	2 L.	Latin.
	2 & 1 R.	Engelsk. Kl. 11.
	2 & 1 F.	Naturhistorie.

Loverdag	3 L.	Geografi.	Kl. 11.
----------	------	-----------	---------

5te.	2 L. b.	Graeff.
	2 L. a.	Graeff. = 11.
	2 & 1 R.	Naturhistorie.
	1 L. b.	Latin. = 8.
	1 L. a.	Latin.
	2 & 1 F.	Skrivn. Tegn. • 12.

Mandag	3 L.	Latin.
--------	------	--------

7de.	2 L. R.	Historie.
	1 L. R.	Religion.
	2 & 1 F.	Geografi.

Tirsdag	2 L. R.	Religion.
---------	---------	-----------

8de Juli. 1 L. R.	Norſt.
2 & 1 F.	Norſt, skriftlig.

Onsdag	3 L.	Tydfſt.	Kl. 11.
--------	------	---------	---------

9de.	2 L. R.	Franſt.
	1 L. R.	Tydfſt.
	2 & 1 F.	Religion.

Torsdag	3 L.	Historie. <i>Urdsk.</i>
---------	------	-------------------------

10de.	2 L. R.	Tydfſt. Kl. 10.
	1 L. b.	Latinſk Stiil.
	2 & 1 R.	Skrivn. Tegn. = 12.
	2 & 1 F.	Historie.

Fredag	3 L.	Religion.
--------	------	-----------

11te.	2 L. R.	Norſt.
	1 L. R.	Geografi.
	2 & 1 F.	Tydfſt.

Loverdag den 12te Kl. 10 Formiddag tildeles Karaktererne.

Mandag den 14te August begynder Skolen igjen efter Sommerferien.